

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїсти
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни **«Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції»** вибіркового компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 2 – **«Нормативно-правове та інституційне забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні».**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, доктор юридичних наук, професор Синявська Олена Юхимівна

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, к.ю.н., доцент Ільченко О.В.
2. Професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування, к.ю.н., доцент Іванцов В. О.

План лекції:

Вступ

1. Категоріально-правова характеристика корупції та форм її вираження згідно з антикорупційним законодавством України
  2. Принципи запобігання та протидії корупції
  3. Особи, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції»
  4. Суб'єкти у сфері протидії корупції
- Висновок

Література

Основна

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07 червня 2018 р. № 2447-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
5. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
7. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
8. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків : рішення НАЗК від 17 червня 2016 р. № 2 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16#Text>
9. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських : наказ МВС

України від 9 листопада 2016 р. № 1179 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

10. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>

11. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

12. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 58-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

13. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

14. Про службу в органах місцевого самоврядування: закон України від 07.07.2001 № 2493-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.

15. Четвертий раунд оцінювання. Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів, та прокурорів [Електронний ресурс] : Звіт за результатами оцінки Україна, ухваленого на 76-му пленарному засіданні GRECO (Стразбург, 19-23 червня 2017 року) // Офіційний сайт Національного агентства в з питань запобігання корупції. URL: <https://rm.coe.int/grecoeval4rep-2016-9-p3-76-greco-19-23-2017-/1680737206>

Основна література

16. Настюк В. Я., Синявська О. Ю., Мартиновський В. В., Іванцов В. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: підручник / за заг. ред. В. Я. Настюка. Харків: Право, 2019. 512 с.

17. Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: Вид. дім. «Персонал», 2019. 308 с.

Додаткова література

18. Пчелін В. Б. Органи Національної поліції як суб'єкт запобігання та протидії корупції в Україні. *Право і безпека*. 2019. № 1(72). С. 72–77.

19. Синявська О. Ю. Щодо необхідності удосконалення нормативно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні // Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє: тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2020 р.). Харків: НДІ ППІСН, 2020. 196 с. – С. 120-124. https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201210/issue/view/ndippsn_20201210/ndippsn_20201210

20. Синявська О. Ю. До питання закріплення принципів запобігання та протидії корупції в законодавстві України // Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 лют. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 348с. – С.150-153.

21. Яковенко С. Б. Сутність корупції та її класифікація. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2017. № 1 (57). С. 109–114.

22. Syniavska O. Y., Ivantsov V. O. Persons authorized to perform state or local self-government functions: categorical and species characteristics as basis for determining boundaries of the subject dissemination of the norms anti-corruption legislation // Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. Volume 2. P. 109-128.

Текст лекції

Вступ

Лекція присвячена з'ясуванню стану нормативно-правового та інституційного забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні. Особлива увага приділяється визначенню сутності державної антикорупційної парадигми та антикорупційної політики, з'ясуванню сучасного стану нормативно-правового регулювання запобігання і протидії корупції, категоріально-правовій характеристиці понять «корупція» та «корупційне правопорушення», визначенню вичерпного переліку суб'єктів відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, та суб'єктів, уповноважених здійснювати заходи щодо запобігання і протидії корупції, розгляду системи заходів, спрямованих на запобігання та протидію корупції, визначенню юридичної відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

1. Категоріально-правова характеристика корупції та форм її вираження згідно з антикорупційним законодавством України

Правовий аспект корупції проявляється в тому, що, з одного боку, вона порушує право як об'єктивну категорію, тобто вона порушує Закон, а з іншого – держава вживає передбачених законом правових та інших заходів щодо боротьби з цим негативним соціальним явищем. У правовій державі не може бути інших засобів боротьби з корупцією, крім правових.

Перелік основних законодавчих актів, які утворюють антикорупційне законодавство України складають:

1) Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» – затверджує Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки, визначає шляхи та заходи із запобігання та протидії корупції;

2) Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 – визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень;

3) Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 – визначає правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України як центрального органа виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових;

4) Кримінальний кодекс України (КК України) – встановлює відповідальність за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, перелік останніх приведено у примітці до ст. 45 КК України;

5) Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) – главою 13-А закріплені адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Поняття «корупція» та «корупційне правопорушення» є ключовими категоріями антикорупційного законодавства. Характерно, що перше з понять поглинається іншим, оскільки артикуляція поняття «корупційне правопорушення» передбачає посилання на ознаки корупції.

Відповідно до ст. 1 чинного Закону України «Про запобігання корупції» **корупційним правопорушенням** визнається діяння, що містить ознаки корупції, вчинене певним суб'єктом – особою, зазначеною у ст. 3 Закону; за його вчинення законом передбачена юридична відповідальність (кримінальна, дисциплінарна та/або цивільно-правова).

При цьому законодавець встановив, що **корупцією** є використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 вищевказаного Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Як бачимо існування корупції неможливе без предмету корупційних дій – «неправомірної вигоди», отримання якої може бути метою корупційних дій (бездіяльності), безпосередньо предметом отримання чи надання обіцянки чи пропозиції тощо.

Під **неправомірною вигодою** необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав (абзац 7 частини 1 статті 1 Закону

України «Про запобігання корупції»). Як впливає з наведеного визначення втіленням неправомірної вигоди можуть бути:

1) *грошові кошти* – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити у національній та/або іноземній валюті;

2) *майно* – предмети матеріального світу, які перебувають у власності суб'єкта права (фізична особа, юридична особа, держава, територіальна громада, Український народ), у тому числі: окрема річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки, цінні папери, а також майнові права на них;

3) *переваги* – особливі гарантії, що створюють специфічний правовий статус для конкретних осіб, визначених законом;

4) *пільги* – нормативно встановлені додаткові права, що надаються певній категорії фізичних чи юридичних осіб, адміністративно-територіальній одиниці тощо, порівняно з аналогічними за найменуванням суб'єктами права;

5) *послуги(а)* – діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб (п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів»). Необхідно відзначити, що за сферою реалізації послуги можна поділити на десятки найменувань (видів), серед яких: транспортні, житлово-комунальні, в галузі охорони здоров'я, з оцінки відповідності, технічного сервісу, сфери ресторанного господарства, мобільного зв'язку та доступу до мережі Інтернет, ритуальні, фінансові, соціальні тощо. Послуга як правова категорія характеризується такими ознаками: а) це діяльність, пов'язана із задоволенням потреб особи; б) це матеріальне благо, оскільки створюється корисний ефект матеріального характеру, має особливу споживчу вартість (задоволення потреб особи); в) послуга, яка не має майнового вираження, адже набувається і споживається у процесі її надання, а тому не може бути передана іншій особі;

б) *нематеріальні активи* – вартість об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інших аналогічних прав, визначених об'єктом права власності фізичних або юридичних осіб. До таких належать: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, торгові марки, об'єкти авторських прав, програмне забезпечення техніки, «ноу-хау» тощо;

7) *вигоди нематеріального чи не грошового характеру* – надбання сприятливого характеру, які не мають матеріального вираження, зокрема грошового. Як уявляється, визначення неправомірної вигоди є таким, що за позицією законодавця мало об'єднати усі можливі варіанти будь-якого надбання особою, яка її отримує. На це вказує саме описуване формулювання, адже речі матеріального світу, у яких може знайти своє вираження нематеріальна вигода, вичерпно перераховані у її понятті. Тож, до інших вигод нематеріального чи не грошового характеру, зокрема, можна віднести: похвальну характеристику чи виступ у пресі, надання престижної роботи (місця роботи), поміщення хворого до більш комфортної палати у лікарні, сприяння школяреві (студентові) у навчанні,

надання «неофіційної» (незаконної) послуги (протекціонізм інтересів у будь-якій сфері чи формі (наприклад на засіданні громадської комісії) тощо.

Позиція законодавця з приводу розуміння поняття «корупція», дає підстави виділити її наступні **форми**.

1. *Корупцією є використання особою, зазначеною в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди. Ознаками цієї форми корупції є: діяння у виді використання службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; суб'єкт – особа, зазначена у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; мета полягає у одержанні неправомірної вигоди.*

Використання особою, зазначеною в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей полягає у будь-якому умисному використанні відповідною особою всупереч інтересам відповідної сфери професійної діяльності своїх прав і можливостей, пов'язаних з її посадою (місцем роботи).

2. *Корупцією є прийняття особою, зазначеною у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» неправомірної вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Ознаками цієї форми корупції є: діяння у виді прийняття неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди для себе чи інших осіб; суб'єкт – особа, зазначена у ст. 3 означеного Закону; характеризується корисливим мотивом чи іншою (некорисливою) зацікавленістю.*

Особливістю прийняття пропозиції неправомірної вигоди є те, що воно передбачає виявлення згоди (погодження) особи, зазначеної у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції» з висловленням їй наміру надати таку вигоду, схвалення нею цих дій, її готовність до безпосереднього одержання зазначеної вигоди. Якщо ж висловлення наміру супроводжується повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди і особа, зазначена у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», виявляє згоду (погоджується) із цим наміром, схвалює ці дії, проявляє готовність до безпосереднього одержання такої вигоди, то вже має місце прийняття обіцянки неправомірної вигоди.

Прийняття неправомірної вигоди полягає у її безпосередньому отриманні (набутті, використанні) у будь-який спосіб (безпосередньо, поштою, переказом грошей на банківський рахунок; завуальовано під укладення правочинів, нарахування й виплата заробітної плати чи премії, оплата послуг, консультації, експертизи тощо) для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення особою, зазначеною у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції» в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади, покладених на неї організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій тощо.

3. *Корупцією є відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до*

протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. *Ознаками* цієї форми корупції є: суб'єктом корупції у цій формі може бути будь-яка деліктоздатна (відповідно, у кримінально -, цивільно - і дисциплінарно-правовому розумінні) особа; дія – у виді обіцянки/пропозиції чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам; мета – схилити особу, зазначену в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції» до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Зазначена форма корупції є безпосереднім віддзеркаленням попередньої форми, адже отримання неправомірної вигоди не може відбутися без її надання. Те ж саме стосується обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди та відповідно її(їх) прийняття.

Під *обіцянкою* слід розуміти взяте особою на себе зобов'язання надати (передати) неправомірну вигоду. Пропозиція – це повідомлення про наявність можливості і наміру (бажання) надати особі неправомірну вигоду; така пропозиція має бути зрозумілою, недвозначною і містити усі істотні умови. Згідно примітки до ст. 354 Кримінального кодексу України під пропозицією у статтях 354, 368, 368-3 – 370 КК України слід розуміти висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, особі, яка надає публічні послуги, або службовій особі наміру про надання неправомірної вигоди, а під обіцянкою – висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди.

Надання ж означає передавання неправомірної вигоди іншій певній особі у будь-який спосіб (є ідентичними по відношенню до прийняття неправомірної вигоди).

Неправомірну вигоду може бути обіцяно, запропоновано, надано і прийнято як особисто, так і через посередників – останнє для визнання таких діянь корупцією значення не має.

Визначення прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, так само, як і власне обіцянки/пропозиції відповідній особі такої вигоди, як корупції (а отже, і як корупційного правопорушення) впливає з положень ч. 2 та ч. 3 ст. 27 Конвенції ООН проти корупції (згідно з цими положеннями кожна держава-учасниця може вжити таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином відповідно до свого внутрішнього права приготування до вчинення будь-якого злочину, що визнано таким цією Конвенцією, і замаху на такий злочин), але не враховує особливостей української правової системи порівняно з правовими системами більшості держав світу.

Як впливає із зазначеного, *невід'ємними ознаками корупції є*, з одного боку: використання службових повноважень та відповідних можливостей як форма діяння; неправомірна вигода як предмет або ж як мета, а з іншого: обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди як форма діяння; схилення

до використання службових повноважень та пов'язаних з ними можливостей як мета.

Іншими словами, діяння за визначенням Закону України «Про запобігання корупції» *не може бути визнане корупційним правопорушенням*, якщо воно, відповідно: не відповідає визначеному в Законі України «Про запобігання корупції» опису дії чи бездіяльності або є необережним, або є умисним, але не вчинене з метою, визначеною в Законі, або вчинене особою, не зазначеною у ст. 3 Закону; за нього законом не встановлена кримінальна, дисциплінарна чи цивільно-правова відповідальність (а передбачена, наприклад, господарсько-, фінансово-правова відповідальність, адміністративно-правова відповідальність тощо).

Отже, наявний штучно створений *«нормативно-правовий парадокс»*: є корупцією, але водночас не є корупційним правопорушенням, зокрема, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, якщо ці дії вчинені будь-якою іншою особою, крім осіб, зазначених у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції». Зазначене підтверджується положенням ч. 1 ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції», яке також прямо передбачає, що за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку притягаються виключно особи, зазначені в ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

З іншої сторони є корупційним правопорушенням у розумінні Кримінального кодексу України (корупційним злочином згідно примітки до ст. 45) пропозиція чи обіцянка працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, надати йому або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди за вчинення чи невчинення ним будь-яких дій з використанням становища, яке йому надано, адже нормативно-визначене поняття корупції передбачає обіцянку/пропозицію чи надання такої вигоди з метою схилення відповідної особи до використання нею саме службових обов'язків чи пов'язаних з ними можливостей.

Розглядаючи справу про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 6 жовтня 2010 р. № 21-рп/2010 (п. 3.2.2) прямо вказав на необхідність визнання і дії в Україні принципу верховенства права, а також міжнародно-правових норм і рішень міжнародних судових установ, які є обов'язковими для держави, і на необхідність врахування, насамперед, того, що термін «корупція» означає «використання особою наданих їй службових повноважень і пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб».

Слід мати на увазі те, що Закон вважає відмінними поняття «корупційне правопорушення», а також «злочин у сфері службової діяльності» (ч. 5 ст. 65). Отже, не будь-який злочин у сфері службової діяльності є корупційним правопорушенням і тягне за собою відповідні правові наслідки.

Таким чином, наслідки неточного визначення в Законі змісту понять «корупційне правопорушення» і «корупція» у правовій державі можуть бути несподіваними навіть для самого законодавця. Але принципи правової держави, зокрема принцип верховенства прав людини і принцип правової визначеності, вимагають, щоб конструктивні вади Закону не могли негативно вплинути на права і свободи людини та їх гарантії.

2. Принципи запобігання та протидії корупції

На відміну від закону «Про засади запобігання і протидії корупції» чинним Законом України «Про запобігання корупції» не визначено перелік принципів запобігання та протидії корупції. Разом з тим вважаємо, що будь-яка державно-владна діяльність ґрунтується на певних принципах, незалежно від того мають вони безпосереднє текстуальне закріплення, чи ні.

Отже, діяльність із запобігання та протидії корупції ґрунтується на таких принципах:

- 1) верховенства права;
- 2) законності;
- 3) комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів;
- 4) пріоритетності запобіжних заходів;
- 5) невідворотності відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень;
- 6) відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації (органів державної влади та органів місцевого самоврядування);
- 7) участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів (викривачів);
- 8) забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням.

Принцип верховенства права означає пріоритетність у суспільстві насамперед прав людини. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ст. 3 Конституції України). Водночас цей принцип виявляється у таких рисах державного і громадського життя: закріплення в Основному Законі та інших законах держави основних прав людини; панування у суспільному та державному житті законів, які виражають волю більшості або всього населення

країни, втілюючи при цьому загальнолюдські цінності та ідеали – насамперед права людини. Крім поваги до прав людини, зазначений принцип передбачає також: правову визначеність; заборону свавілля; запобігання дискримінації та рівність перед законом; доступ до правосуддя у незалежних і неупереджених судах, включаючи перегляд судом законів.

Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини. Звернення до суду для захисту прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. При цьому забороняється відмова в розгляді та вирішенні справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, що регулює спірні відносини.

Принцип законності, що є складовою принципу верховенства права, передбачає, що:

- органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 6, ч. 2 ст. 19 Конституції України);

- Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов’язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов’язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними (ст. 8, частини 2 та 3 ст. 57 Конституції України);

- суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, і застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; у разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу; якщо закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, то суд застосовує норми останньої як норми прямої дії; якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені законом, то застосовуються правила міжнародного договору (ст. 7 КАС України);

- закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом’якшують або скасовують відповідальність особи; ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення; не може бути призначене суворіше покарання, ніж те, що

підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення; ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення; особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності; виключно законами визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них визначаються законом (ст. 58, 61, 62, 68, п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України; ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; ст. 4 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод);

– ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом; адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ст. 7 та ст. 9 КУпАП).

– підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України; особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу; закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності; злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом; застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено; закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України (ст. 2, 3, 4 Кримінального кодексу України);

– застосування будь-якого закону про юридичну відповідальність за аналогією заборонено; в інших випадках у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд може застосовувати закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права).

Принцип комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів ґрунтується на положенні преамбули Конвенції ООН проти корупції, де вказано, що держави-учасниці цієї Конвенції переконані у тому, що всеосяжний і комплексний підхід є необхідним для ефективного запобігання корупції та боротьби з нею. Саме тому у Конвенції визначені не лише конкретні види корупційних правопорушень та

відповідальність за них, а й органи із запобігання та протидії корупції та конкретні заходи щодо запобігання їй, зокрема прийняття кодексів поведінки державних посадових осіб, регулювання державних закупівель й управління державними фінансами, державна звітність, заходи стосовно судових органів й органів прокуратури, участь суспільства, заходи щодо недопущення відмивання коштів, призупинення операцій (заморожування), арешт і конфіскація, захист свідків, експертів і потерпілих, захист осіб, які повідомляють інформацію, компенсація шкоди, співробітництво з правоохоронними органами, між національними органами, а також між національними органами та приватним сектором, видача і взаємна правова допомога, спільні розслідування, спеціальні методи розслідування, заходи щодо повернення активів, підрозділи для збирання оперативної фінансової інформації, двосторонні та багатосторонні договори і домовленості, підготовка кадрів і технічна допомога, збирання та аналіз інформації про корупцію та обмін такою інформацією тощо.

Принцип пріоритетності запобіжних заходів передбачає, що законом визначаються насамперед запобіжні заходи (чинний ключовий антикорупційний закон навіть отримав назву «Про запобігання корупції»), а спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції свої зусилля мають спрямовувати передусім на запобіжні заходи, а не на заходи покарання (стягнення).

Принцип невідворотності відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень означає, що кожна особа, яка вчинила таке правопорушення, підлягає покаранню та/або іншим правовим заходам впливу; звільнення від відповідальності, від покарання (стягнення) чи його відбування, а також заміна покарання (стягнення) більш м'яким допускаються лише у випадках, передбачених законом.

Згідно з **принципом відкритості та прозорості** діяльність публічної адміністрації (органів державної влади та органів місцевого самоврядування) ґрунтується на таких постулатах:

- забезпечення безперешкодного руху інформації про явища і процеси в державно-правовій та муніципальній сферах, а також інформування громадськості про вжиття заходів щодо запобігання і протидії корупції;

- особи, які беруть участь у запобіганні та протидії корупції, не можуть бути обмежені у праві на отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформації щодо запобігання та протидії корупції;

- особа, притягнута до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, не може бути обмежена у праві на отримання в правоохоронному органі та суді усної або письмової інформації про результати розгляду її справи, а кожен, хто не є стороною у судовій справі про відповідні правопорушення, має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом; це право може бути обмежено відповідно до закону в інтересах нерозголошення конфіденційної інформації про особу, державної чи іншої таємниці, що охороняється законом;

– розгляд справ про корупційні правопорушення та правопорушення, пов’язані з корупцією у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом. Учасники судового процесу та інші особи, присутні на відкритому судовому засіданні, можуть використовувати портативні аудіотехнічні засоби. Проведення в залі судового засідання фото - і кінозйомки, відеозапису, а також транслявання судового засідання по радіо і телебаченню допускається в порядку, встановленому процесуальним законом (ст. 11 Закону «Про судоустрій і статус суддів»); судові рішення, ухвалені у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно; якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, прилюдно проголошується резолютивна частина рішення.

Порушення *принципу прозорості* може бути формою порушення права на справедливий суд, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Відповідно до ч. 1 означеної норми «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя».

Принцип участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції та принцип державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів (викривачів) є, по суті, двома різними принципами. При цьому «громадськість» означає одну або більше фізичних чи юридичних осіб, їх об’єднання, організації або групи, які діють згідно з національним законодавством або практикою (ст. 2 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля).

Перший принцип передбачає інформування зацікавленої громадськості про головні риси важливих запропонованих рішень стосовно запобігання та протидії корупції на початкових стадіях процесу прийняття рішень з дотриманням вимог щодо адекватності, своєчасності та потенційної дієвості цієї інформації, а також забезпечення участі представників громадськості в підготовці та прийняті відповідних рішень, вжитті інших відповідних заходів. Конкретні права об’єднань громадян, їх членів та уповноважених представників, а також окремих громадян в діяльності щодо запобігання, виявлення і протидії корупційним правопорушенням передбачені в ст. 13 Конвенції ООН проти корупції і ст. 14, 21, 53- 53-9 титульного Закону.

Зокрема, громадські об’єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право:

1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;

2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції;

5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;

6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;

7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;

8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;

9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

«Співпраця з викривачами корупції» (викривач - фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання) є надзвичайно ефективним засобом виявлення корупційних правопорушень. Відповідно чинним законодавством передбачено низку гарантій державного захисту викривачів, а саме:

1) гарантії захисту щодо анонімності та нерозголошення інформації щодо викривачів:

- передбачена законом можливість повідомляти інформацію анонімно (ч. 2 ст. 53-1 Закону України «Про запобігання корупції»);

- інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, встановлених законом (ст. 53-5 Закону України «Про запобігання корупції»);

2) гарантії захисту за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну – за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (ч. 2 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»);

3) гарантії у сфері захисту трудових прав (ст. 53⁴. Закону України «Про запобігання корупції»):

- викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону.

До негативних заходів також належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибірковий характер, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

- у разі відсторонення працівника, який є викривачем, від виконання трудових обов'язків не з його вини оплата праці на період відсторонення здійснюється в розмірі середньої заробітної плати працівника за останній рік.

- викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту), наданні адміністративних та інших послуг у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону. Забороняється створювати перешкоди викривачу, його близьким особам у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону.

Викривачу, його близьким особам, права яких порушені всупереч цим положенням, гарантується поновлення їх порушених прав. Викривач, його

близькі особи, звільнені з роботи у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, підлягають негайному поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується середній заробіток за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі (посаді) розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу. Викривач, його близькі особи, переведені на іншу постійну нижчеоплачувану роботу (посаду) у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, підлягають негайному поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується різниця в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу. У разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, звільненого у зв'язку із здійсненням ним, його близькою особою повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, та за його відмови від такого поновлення йому виплачується грошова компенсація у розмірі шестимісячного середнього заробітку, а в разі неможливості поновлення - у розмірі дворічного середнього заробітку.

4) гарантії захисту у адміністративному процесі – НАЗК може бути залучене як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою (ч. 3 ст. 49 КАС України);

5) гарантії захисту у цивільному процесі:

– НАЗК може бути залучено як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою (ч. 2 ст. 53 ЦПК України).

– у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності,

переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою обов'язок доказування правомірності прийнятих при цьому рішень, вчинених дій покладається на відповідача (ч.3 ст. 81 ЦПК України).

Варто зазначити, що для захисту прав та представництва своїх інтересів *викривач може користуватися всіма видами правничої допомоги*, передбаченої Законом України "Про безоплатну правничу допомогу", або залучити адвоката самостійно (ст.53, ч.3 титульного закону).

Принцип забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним чи пов'язаним з корупцією правопорушенням знайшов своє відображення в положеннях статей 66-69 титульного Закону, де йдеться, зокрема, про: відшкодування збитків, шкоди, завданих державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення; скасування нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, або визнання їх незаконними в судовому порядку; відновлення прав і законних інтересів; відшкодування збитків, шкоди, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок вчинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення; конфіскацію майна, незаконно одержаного внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, і стягнення на користь держави коштів у встановленому судом розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг.

3. Особи, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

Відповідно до ст. 3 чинного Закону України «Про запобігання корупції» його дія поширюється на визначене коло осіб. Виходячи з визначення понять «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією» (аб. 5, 10 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції») окреслені особи одночасно являються суб'єктами відповідальності такого роду правопорушень. У результаті, осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» – суб'єктів відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, законодавець поєднав у чотири окремі групи.

1. ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:

а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова

Національного банку України, його перший заступник та заступник, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

г) судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої ради правосуддя, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді);

д) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, особи начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

є) Голова, заступник Голови Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) поліцейські;

и) посадові та службові особи інших державних органів, у тому числі Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду, органів влади Автономної Республіки Крим;

і) члени державних колегіальних органів, у тому числі уповноважені з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель;

ї) Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступники, уповноважені, прес-секретар Президента України;

й) Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його помічники, радники, помічники, радники Президента України (крім осіб, посади яких належать до патронатної служби та які обіймають їх на громадських засадах);

к) члени правління Фонду соціального страхування України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Пенсійного фонду, Наглядової ради Пенсійного фонду;

2. ОСОБИ, ЯКІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ» ПРИРІВНЮЮТЬСЯ ДО ОСІБ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, члени Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, які не є особами, зазначеними у пункті 1 частини першої цієї статті, посадові особи та інспектори Інспекції із забезпечення якості Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, члени Ради Аудиторської палати України, посадові особи Аудиторської палати України та працівники комітету з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України та комітетів з контролю якості аудиторських послуг професійних організацій аудиторів та бухгалтерів, Голова, заступники Голови, інші члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, крім обраних з числа здобувачів вищої освіти та представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, а також посадові особи секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом);

в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України "Про державну службу", Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування", інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої цієї статті;

г) особи, визнані такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) відповідно до Закону України "Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)";

3. ОСОБИ:

які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання корупції».

4. КАНДИДАТИ:

на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом.

З самої назви **першої групи** випливає, що загальний пересік осіб, що її складають умовно можна поділити на дві підгрупи:

1.1 Особи, уповноважені на виконання функцій держави

Функції держави відображають її соціальне призначення та службову роль. Категорія «функції держави» є одним із базових понять у теорії держави і права. Серед визначень поняття «функції держави» за своєю поширеністю переважають такі: основні напрями діяльності держави, які виражають її сутність і соціальне призначення в галузі управління справами суспільства; основні напрями та види діяльності держави, що обумовлені її завданнями та цілями і характеризують її сутність; основні напрямки діяльності держави, в яких відображаються та конкретизуються її завдання і цілі, виявляється сутність та соціальне призначення держави у суспільстві.

Законодавство не надає конкретного переліку функцій держави, проте це ніяким чином не заперечує того, що окремі з них можуть бути виведені з положень чинного законодавства. Наприклад, зміст соціальної функції держави впливає з положень статей 1, 3, 13, 24, 43, 46, 47, 49, 85 Конституції України; зміст політичної функції держави – статей 1, 5, 6, 15, 36, 39, 85, 102, 105 Конституції України; економічної функції держави – статей 13, 14, 41, 42, 85 Конституції України.

У результаті цілком обґрунтованим виглядає необхідність умовної систематизації та класифікації функцій держави. Цілком обґрунтованим виглядає підхід до класифікації функцій держави, запропонований О. Ф. Скакун. Зокрема, вчена пропонує поділити останні за способом діяльності держави на: законодавчу, виконавчу (управлінську), судову, правоохоронну та інформаційну. За сферами (об'єктами) діяльності держави її функції поділено на внутрішні (політична, економічна, оподаткування та фінансового контролю, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна) та зовнішні (політична

(дипломатична), економічна, екологічна, культурна (гуманітарна), інформаційна, оборона держави, підтримання всесвітнього порядку).

Функції держави не слід ототожнювати з функціями окремих гілок державної влади та функціями окремих державних органів. Звісно, функції держави та функції органів державної влади є пов'язаними між собою поняттями, оскільки основним призначенням органів державної влади є реалізація функцій держави. Разом з тим не можна однозначно стверджувати, що функції, притаманні державним органам, повністю можуть відповідати за об'ємом функціям держави, тобто функції окремих державних органів мають більш вузький, локальний характер порівняно з функціями держави.

Органічно пов'язаною з державою, її роллю та місцем у житті суспільства є *державна служба*. В діяльності державних службовців реалізуються завдання та функції держави, оскільки кожна посада – це коло службових повноважень, які складають частину компетенції відповідного органу. Вона невідривно пов'язана з його структурою і в той же час має на меті організацію особового складу державного органу чи його апарату – державних службовців. Таким чином, якщо державну службу розглядати з огляду на місце, яке вона посідає в державній організації, то вона починається там, де встановлюється посада.

Можливість поділу осіб, уповноважених на виконання функцій держави, залежно від посад, які вони займають, має принципове значення. Наприклад, «поліцейським» згідно ст. 17 Закону України «Про Національну поліцію» є громадянин України, який склад Присягу поліцейського, проходять службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. З викладеного випливає, що не є поліцейськими та відповідно особами, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», поліцейські, відряджені до державних (міждержавних) органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції, але зі звільненням із займаної посади з подальшим призначенням на посади відповідно до переліку посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях. Перелік таких посад визначено Президентом України, серед них наприклад:

1) у Міністерстві внутрішніх справ України: заступник Міністра (який забезпечує координацію взаємодії між Національною поліцією України та Національною гвардією України), Директор Департаменту юридичного забезпечення, директор Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності, директор Департаменту формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу, директор Департаменту інформаційних технологій, радник Міністра, помічник Міністра, начальник управління у справах учасників антитерористичної операції, головний спеціаліст управління формування політики щодо діяльності Національної поліції Департаменту формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу, головний спеціаліст відділу режиму, секретного діловодства та допускної роботи режимно-секретного управління Департаменту з питань режиму та службової діяльності, головний спеціаліст відділу

міжнародного співробітництва Департаменту міжнародного співробітництва та європейської інтеграції;

2) в установи та організації, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України: Директор Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру, Ректор університету (академії, інституту), перший проректор (проректор) університету (академії, інституту), декан факультету вищого навчального закладу, завідувач кафедри вищого навчального закладу, начальник (завідувач) відділу вищого навчального закладу, завідувач лабораторії вищого навчального закладу, педагогічний склад вищого навчального закладу (професор, доцент, старший викладач, викладач), завідувач лабораторії Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру та інші;

3) у Державному управлінні справами – керівник Державного управління справами.

Державну службу слід розглядати не як просту сукупність посад державних службовців, а як структуру, що має свою відповідну ієрархію. Посади передбачають персоніфікацію управлінських функцій, відповідальності та їх уніфікацію. У правовому аспекті посада характеризується колом прав і обов'язків, закріплених за посадою, і є частиною прав і обов'язків державного органу.

У законодавстві про державну службу чітко визначено тільки *поняття посади* державної служби, а саме як визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу з установленими відповідно до законодавства посадовими обов'язками у межах повноважень, визначених частиною першою статті 1 Закону України «Про державну службу».

Як *однопорядкові* з поняттям «посада державної служби» уявляється за можливе використовувати категорію «посада державного службовця». Що стосується поняття «*державна посада*», то його зміст дещо ширший. В Україні передбачено встановлення *трьох типів державних посад* – політичних, адміністративних та патронатних.

Стосовно *політичних посад*, то Указом Президента України від 29 травня 2001 р. «Про чергові заходи щодо подальшого здійснення адміністративної реформи в Україні» (ст. 9) посади Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра, віце-прем'єр-міністрів і міністрів за характером повноважень, порядком призначення на посади та звільнення з посад визнано політичними і такими, що не належать до категорії посад державних службовців. Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (стаття 6) посади членів Кабінету Міністрів України належать до політичних посад, на які не поширюється трудове законодавство.

У теоретичному розумінні під *державною службою* прийнято розуміти професійну діяльність осіб, що обіймають посади в державних органах та їх апараті з метою практичного виконання завдань і функцій держави та отримують заробітну плату за рахунок державних коштів. Натомість у нормативно-визначеному поширенні положень Закону України «Про державну службу» державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність

із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Натомість дія Закону України «Про державу службу» не поширюється на: 1) Президента України; 2) Главу Офісу Президента України та його заступників, Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим та його заступників; 3) членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів; 4) Голову та членів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Голову та членів Антимонопольного комітету України, Голову та членів Національного агентства з питань запобігання корупції, Голову та членів Рахункової палати, Голову та членів Центральної виборчої комісії, голів та членів інших державних колегіальних органів; 5) Секретаря Ради національної безпеки і оборони України та його заступників; 6) Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України та його заступників, Голову Фонду державного майна України та його заступників; 7) народних депутатів України; 8) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представників; 9) службовців Національного банку України; 10) депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голову Ради міністрів Автономної Республіки Крим та його заступників, міністрів Автономної Республіки Крим; 11) депутатів місцевих рад, посадових осіб місцевого самоврядування; 12) суддів; 13) прокурорів; 14) працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування; 15) працівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності, а також навчальних закладів, заснованих державними органами; 16) військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до закону; 17) осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів та працівників інших органів, яким присвоюються спеціальні звання, якщо інше не передбачено законом; 18) працівників патронатних служб.

1.2 Особи, уповноважені на виконання функцій місцевого самоврядування

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно

або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; старосту; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

Система місцевого самоврядування, у першу чергу, визначається його основними функціями. Ці категорії є взаємопов'язаними: система визначає організаційну структуру місцевого самоврядування, а функції – основні напрямки і види діяльності місцевого самоврядування.

Не дивлячись на те Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» постійно оперує категорією «функції місцевого самоврядування», останній не надає ні її визначення ні їх перелік. Разом з тим аналіз положень Конституції та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» дає підстави до їх переліку віднести зокрема такі: залучення населення до участі у вирішенні питань місцевого та загальнодержавного значення; управління комунальною власністю; забезпечення комплексного соціально-економічного та культурного розвитку відповідної території; надання соціальних послуг населенню; забезпечення законності, громадської безпеки, правопорядку, охорона прав, свобод і законних інтересів громадян; соціальний захист населення, сприяння працевлаштуванню громадян; зовнішньоекономічну; природоохоронну; регулювання земельних відносин; облікову; дозвільно-реєстраційну; інформаційну.

2. ОСОБИ, ЯКІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ПРИРІВНЮЮТЬСЯ ДО ОСІБ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У межах **ДРУГОЇ ГРУПИ** суб'єктів відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення уявляється за можливе виділити наступні категорії осіб.

2.1 Посадові особи юридичних осіб публічного права

Поняття «юридична особа публічного права» не визначено в жодному законі України. Відповідно до ЦК України юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Як вірно зазначає В. М. Бевзенко, особливість правового статусу юридичних осіб публічного права полягає у тому, що вони, головним чином, реалізують так зване сприяюче та забезпечувальне управління, тобто сприяють наданню адміністративних послуг, виплаті соціальної допомоги тощо приватними особами у реалізації наданих їм прав, свобод та законних інтересів

або забезпечують (матеріально, фінансово, організаційно) можливості для їх реалізації.

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, тобто представниками суб'єктів публічного права (такими суб'єктами є, зокрема, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави). Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України і законом. Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації (ст. 2, 81, 87 ЦК України).

Виходячи з того, що пунктом 2 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» до осіб, на яких поширюється дія зазначеного закону – суб'єктів відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення віднесено посадових осіб, які не зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», у даних положеннях закону мова йде *юридичні особи публічного права, які не мають статусу органа публічної влади*. Працівники даної категорії юридичних осіб публічного права, як правило, не мають статусу державного службовця або службовця органу місцевого самоврядування і не уповноважені на застосування примусових заходів.

У результаті посадовими особами юридичних осіб публічного права згідно пункту 2 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» є, наприклад, ректори, проректори, декани, завідувачі кафедрами вищих навчальних закладів державної та комунальної форми власності, директори середньо-освітніх навчальних закладів та їхні заступники, директори науково-дослідних установ, театрів, музеїв, бібліотек державної та комунальної форми власності та їхні заступники, головні лікарі, їхні заступники і начальники відділень медичних закладів державної та комунальної форми власності, директори закладів культури, фізичної культури і спорту державної та комунальної форми власності та їхні заступники, головні редактори та їхні заступники державних та комунальних засобів масової інформації тощо, а також керівники підрозділів зазначених установ, керівники та заступники керівників фондів публічного права та їх структурних підрозділів, інших державних підприємств, установ, організацій (наприклад, Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву», Український центр оцінювання якості освіти тощо). Усі інші, крім посадових осіб, працівники цих установ можуть бути визнані особами, які надають публічні послуги.

2.2 Особи, які входять до складу наглядової ради:

- державного банку
- державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку

2.3 Суб'єкти самоврядних професій (аудиторів, нотаріусів, приватних виконавців, оцінювачів, судових експертів, арбітражних керуючих, незалежних посередників, членів трудового арбітражу, третейських суддів).

2.4 Члени конкурсних комісій, громадських рад, рад громадського контролю, що утворені при державних органах

4. Суб'єкти у сфері протидії корупції

Суб'єкти із загальними повноваженнями у сфері протидії корупції.

Суб'єктами із загальними повноваженнями у сфері протидії корупції є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Генеральний прокурор України в частині реалізації свого конституційного статусу.

Президент України – у межах своїх повноважень затверджує загальнонаціональні програми, концепції тощо. При Президенті України працює Громадська Рада з питань запобігання корупції. Він має право делегувати представників в конкурсні комісії по виборах членів Національного агентства з питань запобігання корупції, а також створює Національне антикорупційне бюро.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні приймає закони та затверджує витрати в межах Державного бюджету на утримання антикорупційних органів, має також інші повноваження, зокрема, делегує членів в конкурсні комісії по відборі кандидатів на зайняття адміністративних посад в спеціалізованій антикорупційній прокуратурі, а також до конкурсної комісії по виборам голови Національного антикорупційного бюро України.

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Прикладом діяльності Кабінету Міністрів України як суб'єкта у сфері протидії корупції є встановлення та зміна структурних підрозділів органів виконавчої влади, зокрема й підрозділів, діяльність яких спрямована на запобігання і протидію корупції.

Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень безпосередньо вживають у межах своєї компетенції спеціально уповноважені суб'єкти.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – ***органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.***

Прокурори подають до суду заяви про скасування нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок вчинення корупційного правопорушення; здійснюють у межах своїх повноважень (на стадії досудового слідства) співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями, які здійснюють заходи щодо

запобігання і протидії корупції, надають міжнародну правову допомогу та здійснюють інші види міжнародного співробітництва у справах про корупційні правопорушення.

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України.

Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України.

Питання діяльності Національного агентства у Кабінеті Міністрів України представляє Голова Національного агентства.

Правову основу діяльності Національного агентства становлять Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цей та інші закони України, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти.

Керівництво діяльністю Національного агентства здійснює його Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України в порядку, визначеному цим Законом. *Головою Національного агентства* може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який має вищу освіту, володіє державною мовою, є доброчесним і компетентним, здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

На посаду Голови Національного агентства, його заступника не може бути призначена особа, яка:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;
- 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи);
- 3) притягалася на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного злочину або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 4) позбавлена права відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;
- 5) протягом двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади входила до складу керівних органів політичної партії або перебувала у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією;

б) не подала відповідно до цього Закону декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік;

7) не пройшла спеціальну перевірку або не надала згоди на її проведення.

Голова Національного агентства призначається строком на чотири роки. Одна і та сама особа не може обіймати посаду Голови Національного агентства два строки підряд.

Повноваження Голови Національного агентства припиняються Кабінетом Міністрів України достроково у разі:

1) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;
2) досягнення шістдесяти п'яти років;
3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що утворюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;

6) припинення ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

7) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням, відставки;

8) його смерті;

9) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки ефективності діяльності Національного агентства про неефективність такої діяльності;

10) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави.

Повноваження Голови Національного агентства припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень.

Припинення повноважень Голови Національного агентства з будь-яких інших підстав забороняється.

Голова Національного агентства *може мати трьох заступників*, яких він призначає на посаду та звільняє з посади.

Порядок проведення конкурсного відбору та призначення Голови Національного агентства

Голова Національного агентства призначається відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору.

Організацію та проведення конкурсного відбору здійснює Конкурсна комісія з відбору на посаду Голови Національного агентства (далі - Конкурсна комісія).

До складу Конкурсної комісії входять:

1) три особи, визначені Кабінетом Міністрів України;

2) три особи, визначені Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики з питань залучення міжнародної технічної допомоги, визначає перелік таких донорів не пізніше ніж за три місяці до завершення строку повноважень Голови Національного агентства або протягом трьох робочих днів з дня дострокового припинення його повноважень (звільнення) у порядку, встановленому цим Законом.

Кожен такий донор може запропонувати Кабінету Міністрів України будь-яку кількість кандидатів до складу Конкурсної комісії або погодити пропозицію спільного списку кандидатів до складу Конкурсної комісії.

Рішення про визначення членів Конкурсної комісії приймається на відкритому засіданні Кабінету Міністрів України. Таке рішення повинно містити перелік визначених членів Конкурсної комісії, а також перелік кандидатів на заміну членів Конкурсної комісії у разі дострокового припинення їх повноважень (у кількості не менше двох кандидатів, у тому числі не менше одного кандидата, запропонованого донорами, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції).

Членами Конкурсної комісії можуть бути особи, які мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет, а також досвід діяльності у сфері запобігання та/або протидії корупції. Не можуть бути членами Комісії особи, зазначені у пунктах 1-4 частини третьої статті 5 цього Закону, та особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до частини першої статті 3 цього Закону.

Конкурсна комісія формується не пізніше ніж за два місяці до завершення строку повноважень Голови Національного агентства або протягом 14 днів з дня дострокового припинення його повноважень (звільнення) у порядку, встановленому цим Законом.

Конкурсна комісія вважається повноважною в разі затвердження в її складі чотирьох осіб, три з яких визначені Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції.

Строк повноважень члена Конкурсної комісії становить два роки з дня призначення.

Повноваження члена Конкурсної комісії припиняються достроково у разі:

1) подання особистої заяви про припинення повноважень члена Конкурсної комісії;

2) внесення Конкурсною комісією пропозиції про дострокове припинення повноважень її члена;

3) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;

4) визнання його недієздатним або безвісно відсутнім;

5) виявлення невідповідності члена Конкурсної комісії вимогам, визначеним цією статтею;

6) його смерті.

Рішення про дострокове припинення повноважень члена Конкурсної комісії приймає Кабінет Міністрів України, який при цьому визначає члена Конкурсної комісії на заміну.

Рішення Конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні проголосували чотири члени Конкурсної комісії, серед яких три члени з числа осіб, визначених на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції.

Член Конкурсної комісії може брати участь у її засіданні дистанційно за допомогою засобів електронного зв'язку.

Засідання Конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Секретаріат Кабінету Міністрів України забезпечує відео- та аудіофіксацію і трансляцію у режимі реального часу відповідних відео- та аудіоінформації із засідань Конкурсної комісії на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

Інформація про час та місце проведення засідання Конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за 48 годин до його початку.

Організаційно-технічне забезпечення діяльності Конкурсної комісії здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України.

Фінансування діяльності Конкурсної комісії та її членів, у тому числі секретаріату, що утворюється для допомоги в їх діяльності, може здійснюватися за рахунок залучення міжнародної технічної допомоги.

Конкурсна комісія:

1) визначає та оприлюднює регламент своєї роботи;

2) визначає та оприлюднює критерії та методику оцінки кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

3) визначає умови та строки проведення конкурсу, розміщує відповідне оголошення в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України;

4) розглядає документи, подані особами для участі в конкурсі;

5) проводить оцінювання професійних знань та якостей кандидата, дослідження матеріалів про кандидата;

б) проводить на своєму засіданні співбесіду з відібраними кандидатами;

7) визначає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, кандидата, який згідно з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії має найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків Голови Національного агентства, а також відповідає критеріям компетентності та доброчесності; вносить подання Кабінету Міністрів України про призначення кандидата на посаду Голови Національного агентства;

8) оприлюднює на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України інформацію про осіб, які подали заяви на участь у конкурсі, а також інформацію про кандидатів, відібраних для проходження співбесіди, та про кандидата, відібраного Конкурсною комісією для призначення на посаду Голови Національного агентства;

9) проводить повторний конкурс у разі відхилення всіх кандидатів у зв'язку з їх невідповідністю вимогам, встановленим щодо посади Голови Національного агентства.

Члени Конкурсної комісії мають право:

1) збирати, перевіряти та аналізувати інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, про кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

2) мати безкоштовний доступ до реєстрів, баз даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи;

3) брати участь у засіданнях та інших заходах, що проводяться Конкурсною комісією;

4) звертатися до кандидатів на посаду Голови Національного агентства, а також будь-яких інших фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації, необхідних для розгляду кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

5) з метою збору, перевірки та аналізу інформації, у тому числі з обмеженим доступом, користуватися допомогою помічників.

Помічники зобов'язані забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стала відома їм у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків.

Члени Конкурсної комісії зобов'язані:

1) забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стала відома Конкурсній комісії, її члену у зв'язку із здійсненням повноважень;

2) брати участь у роботі Конкурсної комісії особисто без делегування своїх повноважень іншим особам, у тому числі іншим членам Конкурсної комісії;

3) не використовувати в цілях інших, ніж для виконання своїх обов'язків як членів Конкурсної комісії, персональні дані та іншу інформацію, що стала їм відома у зв'язку з участю в роботі Конкурсної комісії;

4) відмовитися від участі у зборі інформації про кандидата на посаду Голови Національного агентства, розгляді питання про такого кандидата, якщо

член Конкурсної комісії перебуває чи перебував в особистих чи ділових стосунках із таким кандидатом та/або в разі наявності іншого конфлікту інтересів або обставин, що можуть вплинути на об'єктивність та безсторонність під час прийняття членом Конкурсної комісії рішення щодо кандидата на посаду Голови Національного агентства.

Особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у визначений в оголошенні строк такі документи:

1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до цього Закону та на обробку персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) автобіографію, що містить: прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), членство у політичних партіях, у тому числі в минулому, наявність трудових або будь-яких інших договірних відносин з політичною партією протягом двох років, що передують дню подання заяви (незалежно від тривалості таких відносин), контактний номер телефону та адресу електронної пошти, відомості про наявність чи відсутність судимості, накладення на особу адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

3) мотиваційний лист, у якому особа викладає свої мотиви обрання на посаду Голови Національного агентства та своє бачення можливої майбутньої діяльності на цій посаді;

4) копію декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року, в якому було оприлюднено оголошення про конкурс, та посилання на відповідну сторінку Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

5) інші документи, подання яких передбачене цим Законом для проведення спеціальної перевірки.

Відомості з поданих відповідно до цієї статті документів мають бути оприлюднені протягом трьох робочих днів після закінчення строку подання заяв на конкурс на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України, крім відомостей, які відповідно до цього Закону віднесені до інформації з обмеженим доступом, та відомостей про контактний номер телефону, адресу електронної пошти кандидата.

Повноваження Голови Національного агентства:

1) організовує та контролює роботу Національного агентства, несе персональну відповідальність за законність, прозорість та ефективність діяльності Національного агентства, звітує про роботу Національного агентства;

2) призначає на посади та звільняє з посад працівників Національного агентства;

3) присвоює службовцям Національного агентства ранги державних службовців, вживає заходів заохочення, а також притягає службовців Національного агентства до дисциплінарної відповідальності згідно з рішенням дисциплінарної комісії Національного агентства;

4) розподіляє обов'язки між заступниками Голови Національного агентства;

5) приймає в установленому порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є Національне агентство;

6) затверджує штатний розпис та кошторис Національного агентства, положення про територіальні органи Національного агентства;

7) затверджує перспективні, поточні та оперативні плани роботи Національного агентства, визначає показники ефективності діяльності Національного агентства;

8) представляє Національне агентство у відносинах із судами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо;

9) вживає заходів із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Національне агентство, та захист персональних даних, володільцем яких є Національне агентство;

10) видає у межах повноважень накази та доручення;

11) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, постійних, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України, інших державних органів та органів місцевого самоврядування у разі розгляду питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією антикорупційної політики;

12) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів.

Заступники Голови Національного агентства здійснюють свої повноваження відповідно до розподілу обов'язків, затвердженого Головою Національного агентства, та у разі відсутності Голови виконують його обов'язки відповідно до наказу Голови Національного агентства.

Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат. Положення про апарат Національного агентства і його структура, а також положення про самостійні структурні підрозділи апарату затверджуються Головою Національного агентства. Гранична чисельність працівників апарату Національного агентства затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Національного агентства.

Керівник апарату та його заступники призначаються та звільняються Головою Національного агентства, інші працівники апарату (крім працівників, які виконують функції з обслуговування або займають посади патронатної служби) призначаються за результатами відкритого конкурсу, крім випадку переведення в

порядку, визначеному Законом України "Про державну службу". Положення про відкритий конкурс у Національному агентстві затверджується Головою Національного агентства.

Рішенням Голови Національного агентства можуть створюватися не більше шести територіальних органів Національного агентства, територія діяльності яких може не збігатися з адміністративно-територіальним поділом.

Керівники територіальних органів Національного агентства (у разі їх створення) призначаються та звільняються Головою Національного агентства.

Працівники апарату Національного агентства та його територіальних органів (у разі їх створення) регулярно, але *не рідше одного разу на два роки, проходять обов'язкове підвищення кваліфікації*.

Гарантії незалежності Національного агентства. Незалежність Національного агентства від впливу чи втручання у його діяльність гарантується:

- 1) спеціальним статусом Національного агентства;
- 2) особливим порядком відбору, призначення та припинення повноважень Голови Національного агентства;
- 3) особливим, встановленим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національного агентства;
- 4) належними умовами оплати праці Голови, заступників Голови Національного агентства та службовців апарату Національного агентства, визначеними цим та іншими законами;
- 5) прозорістю його діяльності;
- 6) в інший спосіб, визначений цим Законом.

Голова, заступник Голови Національного агентства та службовці апарату Національного агентства під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом. Використання Національного агентства в партійних, групових чи приватних інтересах не допускається. Діяльність політичних партій в Національному агентстві забороняється. Забороняється втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб в діяльність Національного агентства з виконання покладених на нього обов'язків. Будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, спрямовані до Національного агентства чи його працівників, що стосуються повноважень Національного агентства, але не передбачені законодавством України, є неправомірними та не повинні виконуватися. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник Національного агентства невідкладно інформує про це в письмовій формі Голову Національного агентства.

Повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення Голові, заступнику Голови Національного агентства може бути здійснено лише Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора) або заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. З клопотанням про відсторонення від посади

Голови або заступника Голови Національного агентства, який підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, має право звернутися у встановленому законом порядку Генеральний прокурор, його заступник або керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Голова, заступник Голови Національного агентства, службовці апарату Національного агентства, їх близькі особи та їхнє майно перебувають під захистом держави. У разі надходження відповідної заяви від Голови, заступника Голови Національного агентства органи Національної поліції вживають необхідних заходів для забезпечення безпеки Голови, заступника Голови Національного агентства та їх близьких осіб, збереження їхнього майна. Посягання на життя і здоров'я Голови, заступника Голови Національного агентства, службовця апарату Національного агентства, їх близьких осіб, знищення чи пошкодження їхнього майна, погроза їм убивством, насильством чи пошкодженням майна тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом. Голова, заступник Голови Національного агентства мають право на забезпечення засобами захисту, які надаються їм органами Національної поліції.

До повноважень Національного агентства належать (ст.11):

- 1) проведення аналізу:
  - стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;
  - статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;
- 2) розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії;
- 3) підготовка та подання в установленому законом порядку до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- 4) формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- 5) організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;
- 6⁻¹) здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняних до них осіб;
- 7) координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;

7¹) здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій суб'єктів декларування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування;

8¹) здійснення у порядку та в межах, визначених законом, державного контролю за дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій, законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, звітів про надходження та використання коштів фонду агітації щодо ініціативи проведення всеукраїнського референдуму, звітів про надходження та використання коштів фонду всеукраїнського референдуму, звітів про надходження та використання коштів фонду ініціативної групи, повнотою таких звітів, звіту зовнішнього незалежного фінансового аудиту діяльності партій, відповідністю їх оформлення встановленим вимогам, достовірністю включених до них відомостей;

8²) затвердження розподілу коштів, виділених з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій, відповідно до закону;

9) забезпечення ведення Єдиного порталу повідомлень викривачів, Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

11) координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;

12) погодження антикорупційних програм державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;

13) отримання та розгляд повідомлень, здійснення співпраці з викривачами, участь у забезпеченні їх правового та іншого захисту, перевірка дотримання законодавства з питань захисту викривачів, внесення приписів з вимогою про усунення порушень трудових (звільнення, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) та інших прав викривачів і притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, у зв'язку з такими повідомленнями;

14) організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування (крім підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування);

15) надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, застосування інших положень цього Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів, захисту викривачів;

16) інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;

17) залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;

18) координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;

19) обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

20) інші повноваження, визначені законом.

Національне агентство з метою виконання покладених на нього повноважень має такі права (ст.12):

1⁻¹) одержувати в установленому законом порядку за письмовими запитами від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

1⁻²) мати безпосередній автоматизований доступ до інформаційно-телекомунікаційних і довідкових систем, реєстрів, банків даних, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користуватися державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами. Отримання інформації з Єдиного реєстру досудових розслідувань здійснюється у порядку та обсязі, визначених спільним наказом Національного агентства та Генерального прокурора.

Обробку такої інформації Національне агентство здійснює з дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпечення таємниці, що охороняється законом;

2⁻¹) отримувати інформацію з відкритих баз даних, реєстрів іноземних держав, у тому числі після внесення плати за отримання відповідної інформації, якщо така плата вимагається для доступу до інформації;

3) залучати у встановленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань науковців, у тому числі на договірній основі, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) створювати комісії та робочі групи, організовувати конференції, семінари і наради з питань запобігання і протидії корупції;

5) приймати з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

5⁻¹) отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог цього Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону;

5⁻²) проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, юридичних особах публічного права та юридичних особах, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм, функціонування внутрішніх і регулярних каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, захисту викривачів;

5⁻³) вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, захисту викривачів;

5⁻⁴) отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

5⁻⁵) отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, порівнянних до них осіб, працівників юридичних осіб публічного права та юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення вимог цього Закону щодо захисту викривачів;

5⁻⁶) звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

5⁻⁷) у разі встановлення ним доказів того, що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, набула необґрунтовані активи або що такі активи набула інша особа за її дорученням чи в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, - порушувати перед Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою або у визначених законом випадках - перед Офісом Генерального прокурора питання щодо звернення до суду з позовом про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави;

11) затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм;

11¹) ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

11²) складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

13) інші права, передбачені законом.

У випадках виявлення порушення вимог цього Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, захисту викривачів або іншого порушення цього Закону Національне агентство вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації **припис** щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності. Припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство *упродовж десяти робочих днів з дня одержання припису*.

Припис не вноситься у разі виявлення порушення вимог цього Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності судді, судді Конституційного Суду України. Про виявлення таких порушень Національне агентство інформує відповідно Вищу раду правосуддя або Конституційний Суд України. Вища рада правосуддя, Конституційний Суд України відповідно до наданих законом повноважень вирішують питання про притягнення судді, судді Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку. Припис Національного агентства не вноситься з питань, які безпосередньо стосуються здійснення суддею правосуддя, а також здійснення суддею Конституційного Суду України конституційного провадження.

У разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, уповноважені особи Національного агентства складають **протокол** про таке правопорушення, який направляється до суду в порядку, визначеному Національним агентством. У разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, вчиненого суддею, суддею Конституційного Суду України, протокол про таке правопорушення складає Голова Національного агентства або його заступник та направляє його до суду у

визначеному законом порядку, а також інформує про це відповідно Вищу раду правосуддя або Голову Конституційного Суду України.

У разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення Національне агентство затверджує обґрунтований **висновок** та надсилає його іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції. У разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, вчиненого суддею, суддею Конституційного Суду України, обґрунтований висновок затверджує Голова Національного агентства або його заступник та надсилає його іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, а також інформує про факт затвердження такого висновку відповідно Вищу раду правосуддя або Голову Конституційного Суду України. Висновок Національного агентства є обов'язковим для розгляду, про результати якого воно повідомляється *не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про вчинене правопорушення*.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи зобов'язані надавати запитувані Національним агентством документи чи інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, протягом десяти робочих днів з дня одержання запиту, а в разі направлення запиту для забезпечення проведення спеціальної перевірки - протягом трьох днів.

Уповноваженими особами Національного агентства є Голова, заступник Голови Національного агентства, а також інші посадові особи, уповноважені Головою Національного агентства. Уповноважені особи Національного агентства мають право:

безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права та юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки;

вимагати необхідні документи та іншу інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, у зв'язку з реалізацією своїх повноважень;

отримувати в межах своєї компетенції письмові пояснення від посадових осіб та службових осіб державних органів, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань;

відповідно до розподілу обов'язків складати протоколи про адміністративні правопорушення у справах, що належать до компетенції Національного агентства;

представляти Національне агентство в судах у порядку, встановленому законом;

проводити перевірки з питань, які цим Законом віднесено до повноважень Національного агентства. Розподіл обов'язків з проведення перевірок між

уповноваженими особами Національного агентства здійснюється автоматизовано відповідно до порядку, визначеного Головою Національного агентства.

Без згоди Національного агентства його уповноважені особи не можуть входити до складу комісій, комітетів та інших органів, що формуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

З метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції, передбачених законом, утворюються (визначаються) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в:

Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; секретаріатах Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

апаратах та територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (крім Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства);

апараті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, апаратах органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим;

обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у місті Києві державних адміністраціях;

апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради;

на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління державного органу (крім юридичних осіб, у яких відповідно до цього Закону затверджуються антикорупційні програми);

у державних цільових фондах.

Основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи)

є:

1) розроблення, організація та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією;

2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій;

3) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;

4) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання;

5) перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до цього Закону порядку;

6) здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог цього Закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях;

7) забезпечення захисту працівників, які повідомили про порушення вимог цього Закону, від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця відповідно до законодавства щодо захисту викривачів;

8) інформування керівника відповідного органу, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції.

Керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) підзвітний і підконтрольний керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування. Керівник відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування забезпечує гарантії незалежності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) від впливу чи втручання у його роботу.

Національне агентство готує щорічні звіти про свою діяльність. Звіт Національного агентства надається для висновку Громадській раді при Національному агентстві, яка розглядає звіт протягом двох тижнів з дня надання. Національне агентство оприлюднює щорічний звіт не пізніше 15 квітня на своєму офіційному веб-сайті разом із висновком Громадської ради (у разі затвердження висновку у встановлений строк).

Національне антикорупційне бюро України (далі - Національне бюро) є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції.

Національне бюро утворюється і здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України».

Національне бюро є юридичною особою публічного права, складається з центрального і територіального управлінь. Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду та

звільняється з посади Кабінетом Міністрів України в порядку, визначеному Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України».

Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в державних органах, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або в міжнародних організаціях не менше п'яти років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Для забезпечення виконання завдань Національного бюро його Директор утворює своїм рішенням не більше *семи територіальних управлінь* Національного бюро, юрисдикція яких охоплює визначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь. Директор Національного бюро, у випадку обґрунтованої необхідності, може утворювати своїм рішенням додаткові територіальні управління Національного бюро у межах області чи Автономної Республіки Крим.

До *структури* управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи.

Директор Національного бюро може створювати своїм рішенням комісії у складі працівників Національного бюро, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, службових осіб інших державних органів, органів місцевого самоврядування, представників громадських об'єднань. Такі комісії вивчають питання щодо порушення прав осіб, які співпрацюють з Національним бюро, та виносять рекомендації щодо усунення зазначених порушень. Рекомендації таких комісій є обов'язковими для розгляду державними органами, органами місцевого самоврядування.

Згідно з Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» *гранична чисельність* центрального та територіальних управлінь Національного бюро становить 700 осіб, у тому числі не більше 500 осіб начальницького складу.

Обов'язки Національного бюро (ст.16):

1) здійснює оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів;

2) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове

розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом;

3) вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт;

4) взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

5) здійснює інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро;

6) забезпечує особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях;

7) забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;

8) звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

9) здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України;

10) вживає заходів щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості, надсилає Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі матеріали для вирішення питання про пред'явлення позову про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави;

11) збирає і надсилає Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі матеріали для вирішення питання про пред'явлення позову про визнання недійсними угод у випадках, передбачених законодавством України.

Національному бюро та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається **право (ст.17):**

1) заводити оперативно-розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу Національного бюро, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

2) за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребовувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, або виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості;

3) витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном.

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації суб'єкт повинен так само невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне бюро з обґрунтуванням причин. Національне бюро за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів. Ненадання Національному бюро на його запит інформації, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Обробка такої інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом;

4) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, або виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

5) на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, що становить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність" з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію

цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - у порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України". Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів;

6) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро;

8) за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників;

9) за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України;

10) використовувати з наступним відшкодуванням завданих збитків транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

11) надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій;

12) здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень.

Контроль за ефективністю використання коштів на зазначені цілі здійснює Рахункова палата України;

13⁻¹) вносити подання прокурору про звернення до суду з метою визнання недійсним правочину за наявності підстав, передбачених законом, а також право бути залученим за своєю заявою до таких справ як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

14) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

15) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію";

16) видавати в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;

17) здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості на підставі законів та міжнародних договорів України;

17⁻¹) одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень;

18) виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних;

19) порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки, розміщення в окремому приміщенні) в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із Національним бюро;

20) впроваджувати устаткування, необхідне для здійснення Національним бюро заходів із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України.

Національне бюро може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укласти угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо. Національне бюро може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та міжнародних договорів України, залучати до роботи

іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків.

Працівники Національного бюро мають право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю під час виконання службових обов'язків у випадках, на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію".

Висновок

Станом на теперішній час в Україні існує розвинене та адаптоване до правових європейських стандартів антикорупційне законодавство. Особливе місце займає Закон України «Про запобігання корупції», де закріплено основи правового та інституційного забезпечення антикорупційної діяльності держави. Суттєвим є те, що надано категоріально-правову характеристику основоположних правових категорій «корупція» та «корупційне правопорушення», що дає підстави для кваліфікації подібних протиправних діянь. Законодавець закріпив вичерпний перелік як суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, так й суб'єктів, уповноважених на запобігання та протидію корупції. У вітчизняному законодавстві запроваджено струнку та обґрунтовану систему антикорупційних обмежень. Важливо, що означені норми повною мірою гармонізовано з положеннями чинних Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України. Водночас правозастосовна практика свідчить про наявність перспективи новелізації антикорупційного законодавства, що є об'єктивним наслідком розвитку суспільних відносин та прагненням захистити охоронювані державою інтереси.